

Igazából karácsony?

szöveg: Elek Lenke, fotó: Sebestyén László

Még októbert írtunk, 18 fok volt, hétágra süttött a nap, kisdzsekiben szaladgált a gyerek – de már elkezdődött. Az üzletek polcain, a kirakatokban megjelent a karácsony, ellepte a várost. Csillogó kellékek mindenütt: lakberendezési áruházban, egyeurós boltban, papírüzletben, dekorációs kisáruházban, hipermarketben, virágszalomban, plázában, belvárosi kitelepülésen.

A képeslapboltban már október elején rengeteg ünnepi üdvözlő kártya sorakozik a polcokon, fogynak is szépen, akárcsak a fenyőfás-télapós szalvéták. Sőt: augusztusban az egyik second hand (!) kereskedés külföldi csillogós-zúzmarás-szános-hópihész zenélő üdvözlő lapot árusított, vitték, mint a cukrot.

Díszben, két hónapon át

A világon nincs annyi fenyőfa, ahová ennyi gömb, angyalka, rénszarvas, gyertya, mikulásfigura igazán kellene, arról nem beszélve, hogy minden család őrizget valahol a szekrények mélyén dobozokat, amelyek majd kipukkannak a tavalyi készletből.

A fogyasztói társadalom szándékos túlkínálatáról nem tisztem értekezni, de mégiscsak ez határozza meg egész Budapest őszi és téli arculatát, a plázák fényreklámjait. Igen, újabban, furcsa módon az őszt is, ami bizony lejáratja ezt az ünnepet. Ahogy múltnak a hetek, úgy devalválja ez az újkori szokás a meghitt hangulatot. A bevásárló központokon belül pedig mindig újabb és újabb, a tavalyinál még mutatósabb, eltérő árnyalatú óriásgömbök, gyertyák, csillogó szalagok hirdetik, közeleg a „szeretet ünnepe”. No meg, persze a vásárlási csúcsé...

Október végén már elkezdődött a tereken – például a Vörösmarty téren – a karácsonyi bódék alapozása, amelyek ott állnak majd egészen a szent estéig, de sok helyütt vízkeresztig vagy még tovább, elsősorban az orosz turisták kedvéért, akik olyankor ünnepelnek – hallom az egyik közeli szálloda portásától.

A szomszédos kürtőskalácsos azt mondja, neki már most fejfájása van a túlismert dallamoktól, egész nap ezt kénytelen hallgatni, és mi lesz december 24-ig...

Turisztikai versenyeszköz

A Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ (BFTK) szervezte vásár idén az előző évekhez képest korábban nyílt meg – közölte sajtótájékoztatóján *Bán Teodóra*, a BFTK ügyvezetője. A Vörösmarty téren már november 13-tól várták az árusok a látogatókat, a Városháza parkban november 21-én, a Bazilika előtt pedig november 27-én gyúltak ki a fények. A korai nyitást az utazási kedv generálása és a magas színvonalú kézműves termékek gazdag kínálata indokolja – hangzott el a turisztikai vezetők szájából.

A Vörösmarty téren idén is kézműves gasztronómiai és iparművészeti termékek kínálatával, ünnepi műsorokkal és koncertekkel készültek, a Városháza Parkban

elsősorban a fiatalabb generáció tagjainak szerveznek ünnepi programokat, a Bazilikánál pedig fényfestéssel és korcsolyapályával várják a látogatókat.

Faragó Péter, a Magyar Turizmus Zrt. vezérigazgatója a megnyitón elmondta: „a karácsonyi ünnepre alapozott termékfejlesztés kiterjesztheti egy úti cél időbeli vonzerejét, azaz hozzájárulhat ahhoz, hogy az eredetileg szezonon kívüli időszak turisztikai szezonná váljon.. Az adventi vásárok remek lehetőséget kínálnak arra is, hogy ízelítőt adjanak az ide látogatóknak Magyarország népi hagyományaiából.” Az ünnepi városkép tehát nemzetközi versenyszínpárrá vált.

Vesszük, de minek?

Ahogy múlnak a hetek, Budapest esténként úgy lesz egyre fényesebb. Igen, a sugárutak fára csavarodó sok ezer apró villanykörtéjének látványa mindenki számára – a belföldieknek és a külföldieknek is – élmény. November végére már kopasz az ágak, ilyenkor kezdik felszerelni az égőcskéket. Ez arra is jó – mondhatnánk némi ünnepontó cinizmussal –, hogy eltakarják a tatarozásra szoruló házakat, feledtessék a kátyúkat, az állandósult közlekedési dugókat.

Egy üzlet díszítése, vagy ha még létezik ilyen valahol, kirakata csábesszök, a forgalomnövelés eszköze. Hogy mennyire esztétikus a képe, az elsősorban a tulajdonos ízlésétől függ. Már a 19. század végén megjelennek Európában az első áruházi kirakatok mint a vevőcsábítás fontos eszközei. A kívülről zárt doboznak tűnő plázák és hipermarketek azonban gyakorlatilag megszűntették, itt az áruhalom vonz, a maga felpúpozott valójában.

Impulz vásárlásnak hívják a szakemberek, amikor semmi szükségünk egy tárgyra, de megvesszük, hogy jobban érezzük magunkat. (Ártalmatlanabb függőség, mint a kábítószer, jóllehet ez se olcsó.)

Történelmi szünetek

Mindez igaz a karácsonyi díszekre is. Sok családban a pincében, a garázsban tartják a szokásos évi dekorációs kellékeket, a húsvéti papírmásé nyusziától a színes, fényes gömbökig és koszorúig, mások a szekrény tetején lévő dobozokban. E téren is kialakult mára a divat – egyik évben ez a nyerő árnyalat, a következőben egy másik, bronz után jön a lila, aztán visszatér a hófehér. Hogy minden évben újat vásárolj! No meg, más stílust kíván egy minimál stílusú garzon, mint egy külső

kerületi csicsás, többszintes palota. Egyes villák lassan olyan fénylő-pulzáló giccs-halmazzá válnak, mint az amerikai családi filmekben látottak.

A jólét – amely persze mindig viszonylagos – idején talán fölösnek tűnik nosztalgizálni a boldogság, az öröm és a tárgyak birtoklása kapcsolatán, de e téma írása közben került a kezembe egy kölcsönkötet, amelyben az alábbi idézetet olvastam, még a II. világháború előtti évekről. (A békeidők lehet, hogy békések voltak, de korántsem egyformán boldogok és bőségesek mindenki számára): *„Honnét, honnét nem, az uram összeszedett vagy hat-nyolc fenyőgallyat, egy fára rádrótozta a fenyőgallyakat, még a végén én is azt hittem, hogy igazi karácsonyfa. Annak előtte való napokban olyan magamfőzte szaloncukrot csináltam, selyempapírt vettem, megvagdosztam a szélit, belecso-magoltam a cukrot, s úgy tettem a fára. Megaranyoztam a diót, legyen aranydíó is, hozott az uram mogyorót, piros almát, azokat is fölaggattuk a fára, ilyen volt az akkori karácsonyfa. Egyszerű viaszgyertyát aggattunk reája, csillagszóró eszünkbe se jutott.”*

Aztán jöttek a háborús karácsonyok, amelyekről külön regényt lehetne írni. Több fővárosi család fájára kerültek fel olyan sztaniolcsíkok, melyeket az angol-szász bombázók dobtak le korábban. A jó minőségű ejtőernyő-selyemből ünnepi blúzokat varrtak ügyes kezű asszonyok a pincék mélyén.

Az éjfélel misét az egyház rendeletére már délután megtartották, s a karácsonyi látogatások helyett az ünneplők telefonon hívták fel rokonaikat, barátaikat. Egye-

családokban a seprűnyélbe fűrt lyukakba illesztettek erdőben szedett fenyőágakat az apák, és beleállították egy súllyal rögzített vödörbe, pattogatott kukoricából, csipkebogyókból fűzött láncokkal díszítették. Másutt a fikuszt díszítették fel. Akkor ez is megtette.

A háborús években természetesen a fényfüzereket el kellett felejteni, hiszen első-tétítés járta, a szobákban sem volt szabad gyertyát gyújtani, meg spórolni is kellett vele, gyakran elment az áram.

Fenyőünneptől a fénypremierig

A parlamenti, illetve a parlament előtti fényő felállításának és feldíszítésének ötlete – talán ezt kevesen tudják – az ötvenes évek elején született meg, amikor Rákosi orosz mintára fenyőünneppé kiáltotta ki a karácsonyt. Hogy megfossa vallásos jellegétől, bevitte az országházba, megteremtve a sajátos úttörőkarácsony fogalmát. A parlamenti ünnepség hagyománya máig megmaradt. Az ötvenes évek első felében a Corvin áruház hópehelyszerű fényekkel hívogatta a vásárlót, ahogy azt régi fotókon látni.

1956 karácsonya néma volt és rideg. A szaloncukrok megint otthon készültek, mint a háború idején. Volt ahol csomagolás nélkül mérték ki, kilóra.

Ma már szinte mindegyik kerület és hazai város büszkélkedhet a főterén óriási fényővel és karácsonyi, sok helyütt jótékonysági vásárokkal, kulturális és néprajzi programokkal.

A forralt bor méregdrága, a lángos ezer forint – de a külföldi turistát ez nem zavarja, neki olcsó. Az árusok mentsége, hogy a területbérleti díj se kevés.

Az adventi készülődés a szállodákban is verseny: szinte mindegyik halljában megcsodálhatunk egy (mű)fényőt, valamint a különtermekben művészeti szintű dekorációkat. Az egyik Blaha Lujza téri szálloda szeptemberben hívogatott karácsonyi partira, feldíszített asztalokkal, csillagszóróval. A vállalati rendezvényszervezők ugyanis már ekkor eldöntik, hol fognak az alkalmazottak ünnepelni, és lefoglalják a termet.

Az adventi koszorúval kezdődik

Az ötcsillagos hotelek ma már külön partit rendeznek az ünnepi fények bekapcsolása alkalmából. A Four Seasons kezdte ezt a hagyományt, de ma már több helyütt bevezették, legutóbb a Sofitel meghívottai koccintottak az ünnepi dekoráció premierjén, a fények felkapcsolásán. Ezek a karácsonyi fényárba öltöztetett magas épületek természetesen nem csupán az ott lakó vendégeket gyönyörködtetik, hanem meghatározzák a budapesti belváros képét is.

A rendszerváltás óta – a fogyasztói társadalom eluralkodásával, a nyugati példák olykor fölös majmolásával (lásd Halloween és Valentin-nap) a multinacionális vállalatok beözönlésével – elkerülhetetlenné vált (legalábbis úgy tűnik) a 40 fokos karácsonyi láz. Nincs olyan iroda, múzeum, kórház, börtön, temető, iskola, ahol ne éreznék ennek a (túl)hangsúlyozását.

Az adventi koszorúval kezdődik, amelynek házi barkácsolását és a gyertyák időbeni meggyújtását a tömegkommunikációs eszközök szinte kikényszerítik, majd következik az ajándék- és mécses-vásárlási őrület, no meg a magas szintű csomagolási műhelymunka és a fadíszítés.

Hajchíó, szeretet és ajándék

Lehetne persze most azon nosztalgizálni, hogy 35–40 éve sem volt kisebb a szeretet, csak kisebb a hajchíó, és kevesebb az ajándék, csak éppen ennek nincs értelme. Ma már nem azt kérdezik a gyerektől sok családban, hogy mit kérsz karácsonyra, hanem hogy miket – egy egész listából választ a gyerkőc, mint ahogy a menyasszony pipálja ki a nászajándékokat. Egy piros almába szűrt kis fehér gyertya, pár szem dió, néhány fenyőág is ugyanolyan szép és kifejező lehet, mint a legdrágább csillogó-villogó gömb és égőcsoda. Ezt megmagyarázni és elhíthetni azonban „viszszafelé” szinte lehetetlen.

Így vagyunk a fényekkel is. Egy idő után már nem lehet kevesebbet felkapcsolni, sötétnek tűnne a város a tavalyihoz képest... ●

